PESM: ਪੰਜ ਤੱਤ, ਇੱਕ ਧਰਤੀ

v0.5 · 13 ਅਕਤੂਬਰ 2026 · Agastheeshwarar Trust

ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਚੋਣਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਣੀ, ਮਿੱਟੀ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੁੜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਰਖ ਰਹੇ ਹਾਂ।

PESM ਕੀ ਹੈ?

ਪੰਚਭੂਤ ਧਰਤੀ ਸਿਸਟਮ ਮਾਡਲ (PESM) ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਘਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੀ ਧਰਤੀ ਤੱਕ, ਪੰਜ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਤੱਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ: **ਪ੍ਰਿਥਵੀ** (ਮਿੱਟੀ, ਭੋਜਨ, ਸਮੱਗਰੀ), **ਜਲ**, **ਅਗਨੀ** (ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਊਰਜਾ), **ਵਾਯੂ**, ਅਤੇ **ਆਕਾਸ਼** (ਪਾਣੀ, ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਥਾਂ)। ਇਹ ਤਾਮਿਲ ਪੰਚਭੂਤ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਧਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਪਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹੈ

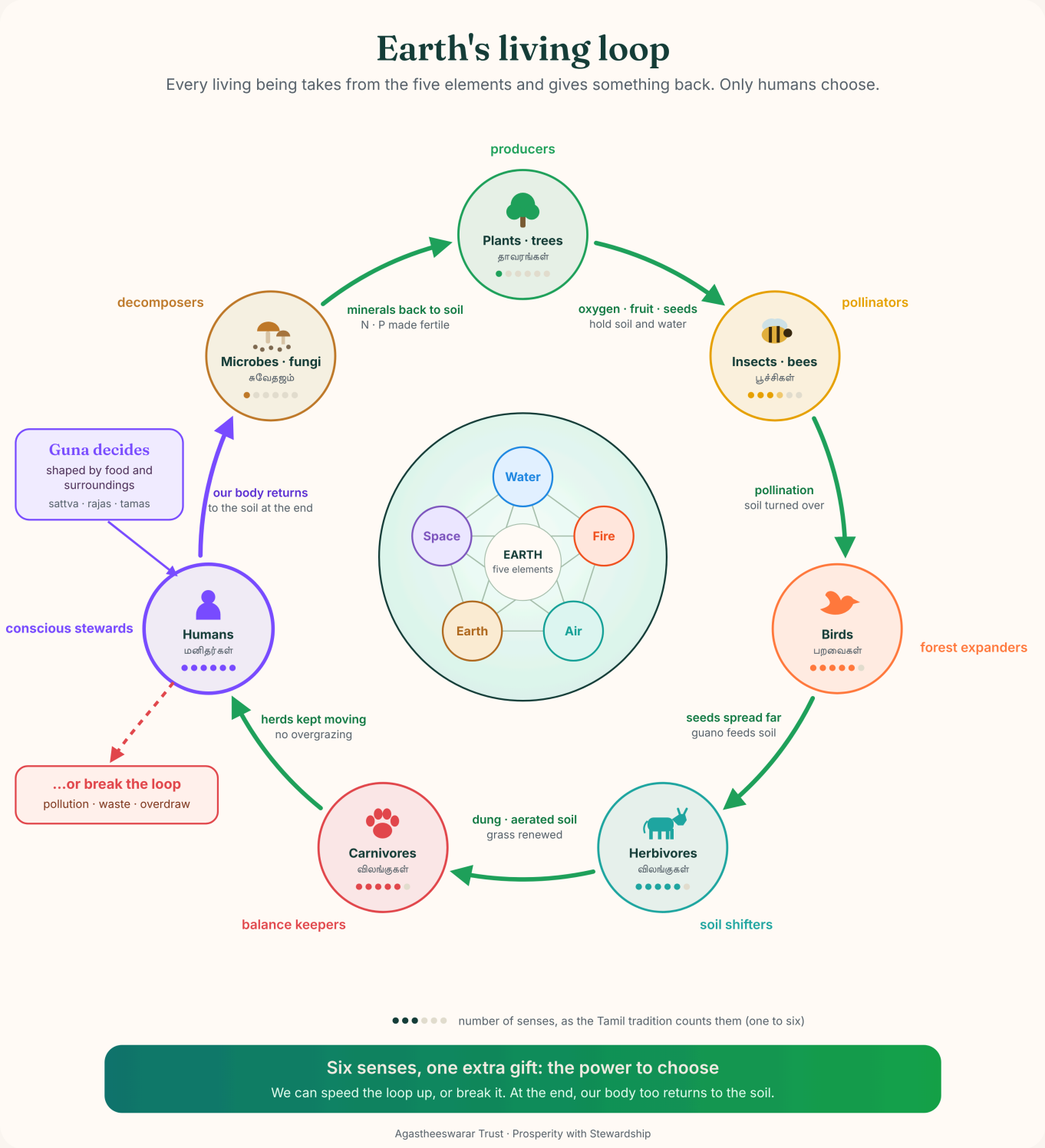
ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੁਣ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਨਾਲੋਂ ਲਗਭਗ **1.7 ਗੁਣਾ ਤੇਜ਼ੀ** ਨਾਲ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦਾ ਹੱਦੋਂ-ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਦਿਵਸ (Earth Overshoot Day) ਹਰ ਸਾਲ ਉਹ ਤਾਰੀਖ਼ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਾਡੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਭਰਪਾਈ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਉਸ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਸਾਲ ਇਹ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌ ਹੱਦਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ **ਸੱਤ** ਹੁਣ ਪਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ (Planetary Health Check 2025)। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਹਰ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ (ਮਾਲ ਹਲਕਾ) ਮੀਂਹ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦਾ ਹੈ (CGWB 2024)।

ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਕਰਕੇ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਾਂ। ਧਰਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਖੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫਲੋਰਾਈਡ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੰਪ ਵੱਧ ਬਿਜਲੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਤਪਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਤਲਾਬ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੋਕ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਿਣੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 2021 ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 2.1 ਮਿਲੀਅਨ (21 ਲੱਖ) ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹਵਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ (State of Global Air 2024), ਗਰਮੀ ਹਰ ਦਹਾਕੇ ਹੋਰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ (Lancet Countdown 2025), ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1970 ਤੋਂ 73% ਘਟ ਗਈ ਹੈ (WWF Living Planet Report 2024)।

ਪੰਜ ਸਰਲ ਵਿਚਾਰ

1. **ਸਭ ਕੁਝ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।** ਇੱਕ ਤੱਤ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ਦਬਾਅ ਬਾਕੀ ਚਾਰਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲਦਾ ਹੈ।
2. **ਸੰਤੁਲਨ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੱਤ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ।** ਸਾਫ਼ ਹਵਾ ਸੁੱਕੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਾ ਧੱਕਿਆ ਜਾਵੇ।
3. **ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ।** ਬਾਕੀ ਜੀਵ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਛੀ ਫਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰੁੱਖ ਉੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਖੀਆਂ ਪਰਾਗ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਗੰਡੋਏ ਮਿੱਟੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਰੁੱਖ ਛਾਂ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋੜ ਜਿੰਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਅਤੇ ਇਹ ਦਬਾਅ ਸਾਡੇ **ਸਰੀਰ** (ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰੀ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ, ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਾਣੀ) ਅਤੇ **ਮਨ** (ਤਣਾਅ, ਮਾੜੀ ਨੀਂਦ, ਚਿੰਤਾ, ਗੁੱਸਾ, ਇਕੱਲਾਪਣ) ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਹੱਦੋਂ-ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਸਰ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ: ਘੱਟ ਟਿਕਾਣੇ, ਘੱਟ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੀ ਘੱਟ।
4. **ਗੁਣ, ਯਾਨੀ ਸਾਡਾ ਅੰਦਰਲਾ ਸੁਭਾਅ, ਵੀ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।** ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਖਾਂਦੇ, ਪੀਂਦੇ, ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਘੜਦਾ ਹੈ: ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ (ਸੱਤਵ), ਬੇਚੈਨ ਅਤੇ ਚਾਹਤ ਭਰਿਆ (ਰਜਸ), ਜਾਂ ਸੁਸਤ ਅਤੇ ਭਾਰੀ (ਤਮਸ)। ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਤੱਤਾਂ ਕਾਰਨ ਭੋਜਨ ਮਾੜਾ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਕਠੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਚਾਹੁਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੈਣ ਵੱਲ ਧੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪੱਕੇ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ।
5. **ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹੀ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।** ਹਰ ਘਰ ਜੋ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਘੜਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮੁੜ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਥਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਵੰਡਣਾ, ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸੰਤੁਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਨਤੀਜੇ ਕਿਵੇਂ ਮਾਪਦੇ ਹਾਂ

PESM **ਪਰਖੇ ਹੋਏ ਕੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਾਪਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।** ਤਲਾਬਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਨਾ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਭਰਨਾ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਰਗਰ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਹਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; PESM ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਕੀ ਸੁਧਰਿਆ, ਜਾਂ ਕੀ ਵਿਗੜਿਆ। ਦੋ ਮਾਨਸੂਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ, ਅਤੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਜੋੜਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਰਲ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹੱਦਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਰਜ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਗਰਮੀ, ਹਰਿਆਲੀ, ਹਵਾ, ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ, ਅਤੇ (ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ। ਸਾਡੇ ਦਾਅਵੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕੰਮ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ।

ਸਾਡਾ ਨਜ਼ਰੀਆ

ਤਰੱਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ **ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਹਰ ਯੋਜਨਾ ਉਸ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਚੱਲੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਸੰਭਲ ਸਕੇ**। PESM ਸਰਕਾਰੀ, SDG ਜਾਂ CSR ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਂਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਟੀਚੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁੱਪਚਾਪ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਤ ਤੋਂ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੁਕਾਈ ਜਾ ਰਹੀ। ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਯੋਗ ਵਿਚਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਪਰਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜੋ

PESM ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। ਖੋਜਕਾਰਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ CSR ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। info@agastheeswarartrust.org ਉੱਤੇ ਲਿਖੋ। ਮੰਗਣ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਵਿਚਾਰ-ਨੋਟ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਦਾ ਜੀਵਤ ਚੱਕਰ, ਸਮੂਹ ਅਨੁਸਾਰ

ਸਮੂਹ	ਇੰਦਰੀਆਂ · ਤਾਮਿਲ ਸ਼ਬਦ	ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ	ਭੂਮਿਕਾ	ਕੀ ਵਾਪਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ
ਸੂਖਮ ਜੀਵ · ਉੱਲੀ	1 · சுவேதஜ்ஜம்	ਸੁੱਕੇ ਪੱਤੇ, ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰ, ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ	ਗਾਲਣ ਵਾਲੇ: ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਤੋੜਦੇ ਹਨ	ਖਣਿਜ, ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਮੁੜ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ
ਪੌਦੇ · ਰੁੱਖ	1 · தாவரங்கள்	ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ	ਉਤਪਾਦਕ: ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹਨ	ਆਕਸੀਜਨ, ਫਲ, ਬੀਜ; ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਨਮੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦੇ ਹਨ
ਕੀੜੇ · ਮੱਖੀਆਂ	3–4 · பூச்சிகள்	ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਰਸ, ਪੌਦਿਆਂ ਦਾ ਰਸ, ਪਰਾਗ, ਗਲਿਆ-ਸੜਿਆ ਮਾਦਾ	ਪਰਾਗਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ	ਲਗਭਗ 80% ਪੌਦਿਆਂ ਦਾ ਪਰਾਗਣ; ਕੀੜੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਉਂਕ ਸਖ਼ਤ ਪੌਦਾ-ਮਾਦੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਪੰਛੀ	5 · பறவைகள்	ਜੰਗਲੀ ਫਲ, ਬੀਜ, ਕੀੜੇ, ਮੱਛੀਆਂ	ਜੰਗਲ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ	ਦੂਰ-ਦੂਰ ਸੁੱਟੇ ਪੁੰਗਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੀਜ, ਨਾਲ ਖਾਦ ਵਜੋਂ ਭਰਪੂਰ ਬਿੱਠਾਂ
ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਜਾਨਵਰ	5 · விலங்குகள்	ਘਾਹ, ਪੱਤੇ, ਛਿੱਲ, ਪਾਣੀ	ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ: ਚਰਦੇ, ਘੁੰਮਦੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮਥਦੇ ਹਨ	ਗੋਹਾ, ਜੋ ਗੰਡੋਇਆਂ ਅਤੇ ਭੂੰਡਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਪੋਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਜਾਨਵਰ	5 · விலங்குகள்	ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਜਾਨਵਰ	ਸੰਤੁਲਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ	ਝੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਮੁੜ ਸੰਭਲ ਸਕਣ
ਮਨੁੱਖ	6 · மனிதர்கள்	ਉੱਪਰਲੇ ਹਰ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ	ਸੁਚੇਤ ਰਖਵਾਲੇ (பகுத்தறிவு): ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੋੜ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ	ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੱਕਰ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

- **ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਵਿਅਸ਼ਟੀ।** ਪਰੰਪਰਾ ਦੋ ਪੱਧਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ: *ਸਮਸ਼ਟੀ*, ਯਾਨੀ ਪੂਰਾ ਸਮੂਹ (ਧਰਤੀ, ਇੱਕ ਰਾਜ, ਇੱਕ ਪਿੰਡ), ਅਤੇ *ਵਿਅਸ਼ਟੀ*, ਯਾਨੀ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ (ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ)। ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੋਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- **ਹਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕੋ ਨਮੂਨਾ।** *"ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ"* (அண்டத்தில் உள்ளதே பிண்டம், பிண்டத்தில் உள்ளதே அண்டம் — ਅਰਥ: ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ ਉਹੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਉਹੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ)। ਪਰੰਪਰਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਤੱਤ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਤੱਥ ਨਹੀਂ।
- **PESM ਕੀ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।** ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਜਲਵਾਯੂ ਮਾਡਲ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹਨ। PESM ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ: ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਅਸਰ, ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਜੀਵਤ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਲਾਬ, ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਇੱਕ ਘਰ ਦਾ ਪੱਧਰ।